

5.4. Társadalmi, gazdasági okok és következmények

„A mind kiterjedtebb környezethasználattal is járó emberi tevékenységek nyomán, a környezetre gyakorolt hatások a tágabb értelemben vett globalizáció részeként megsokasodtak, megnövekedtek, földi léptékűvé váltak” (Faragó, 2022). A természeti erőforrások növekvő kihasználása együtt jár a környezet egyre erőteljesebb terhelésével, a környezeti problémák súlyosbodásával, globális szintre emelkedésével. Egyre nagyobb az igény azonban társadalmi szinten is egy fenntartható(bb) fejlődésre, egy olyan világra, amely nem Földünk teljes kizsákmányolására törekszik, és ehhez hajlandó megfelelő jogi szabályozást is életbe léptetni.

Az UNESCO már 1970-ben elindította az „Ember és Bioszféra” (MAB) programot, majd 1972-ben megszervezték az ENSZ első környezetvédelmi világkonferenciáját is Stockholmban. Az első és egyben a legnagyobb hatású világmodell a Római Klub nevű tudós társasághoz köthető. A Klub 1968-ban jött létre, Aurelio Peccei olasz közgazdász magánkezdeményeként. Céljukat szerint meg kívánják ismerni a földi rendszerek határait és azok kölcsönhatásait: „Olyan módon kívánjuk feltárni az emberi események menetét, amely hatni képes a kormányokra és népekre, és befolyásolja az emelkedő népesség, a növekvő környezetszennyeződés, a nagyobb zsúfoltság és a növekvő társadalmi összeütközések trendjét” (Donella és mtsai, 1982). A Római Klub felkérésére, a „világ problémáinak” elemzésére kifejlesztettek egy számítógépes programot (World3 modell), melynek segítségével lehetővé vált a globális gazdaságok alrendszereinek (népesség, élelmiszertermelés, ipari termelés, környezetszennyezés és a nem megújuló természeti erőforrások) és azok egymásra hatásainak vizsgálata (Rakonczai, 2003). A modell időskálája 1900-tól indul és 2100-ig tart, és bár a modellnek számos hibáját vetették fel később, bebizonyítja, hogy a jelen (70-es évek) gazdasági és társadalmi folyamatok belátható időn belül az emberiség katasztrófájához vezetnek pl. nyersanyaghiány és/vagy élelmiszerhiány következtében, de megemlítik a környezetszennyezések hatását is (Kerényi, 2011).

Ezt követte a Leontief-modell felállítása, amiben felteszik a kérdést, hogy vajon elkerülhetetlen-e a szennyeződés növekedése azzal, hogy fejlődik a gazdaság, másrészt mennyire lehet a környezeti károkat „gazdaságos” módon enyhíteni.

Sajnos ezen modellek első sorban a gazdasági és társadalmi feltételeket tartották szem előtt, így a környezetvédelmi szempontok sokáig háttérbe szorultak, az előírások nem szigorodtak.

A környezeti problémák súlyosbodása azonban jelezte a társadalom felé is, hogy sürgős beavatkozásra lesz szükség, számos konferenciát rendeztek a fokozódó veszélyek bemutatására, előtérbe került a fenntartható fejlődés ideája (ld. 2.6. fejezet). Azonban az utóbbi években az is megkérdőjeleződik, vajon lehetséges-e a természetes rendszerek és források fenntartása úgy, hogy közben nem sérülnek a társadalmi/gazdasági érdekek sem: mennyire érhető el a gazdasági növekedés és fogyasztás a környezet állapotának fenntartása mellett. A személyes felelősséget ezen

kérdésben azonban nehéz jogilag is keretek közé szorítani a globális problémák esetén. Erre vetették fel az ökológiai lábnyom fogalmát (ld. 2.4. fejezet).

További ajánlott irodalom:

https://real.mtak.hu/133300/1/Glob_kornyezet-AK-2022.pdf

<https://greenfo.hu/hir/a-romai-klub-első-jelentese>